

In de laatste fase van de discussies over het klimaatakkoord staan twee historisch verschillende visies tegenover elkaar. In het kabinetsvoorstel wordt de benadering voorgesteld zoals we die de afgelopen 30 jaar in het milieubeleid hebben gezien. Daarbij wordt een extreem ingewikkeld beleid opgetuigd dat zelfs door de betreffende bewindslieden niet meer wordt begrepen. Daarbij wordt gesuggereerd dat er beleid wordt gevoerd, maar in de praktijk blijkt daar niet of nauwelijks meer sprake van te zijn. Dat geldt voor vrijwel alle deeltherreinen van het milieubeleid. De Algemene Rekenkamer heeft dat dezer dagen overtuigend laten zien voor het mestbeleid. Na meer dan 30 jaar praten, rekenen, scenario's maken, vrijblijvende convenanten sluiten en uitzonderingen bedingen, zijn zowel de boeren als het milieu er niet beter op geworden. De stukken van de Rekenkamer zijn met een zoek- en vervang actie te kopiëren naar al die andere deeltherreinen; afvalstoffen, verpakkingen, Schiphol, de circulaire economie en zeker ook het klimaat.

Het kabinetsvoorstel volgt namelijk weer het ouderwetse stramien van de eerste generatie milieubeleid. Het voorstel bestaat uit een onoverzienbaar aantal losse maatregelen met losse einden, is zeer ingewikkeld en zal, net als al dat andere milieubeleid, in de praktijk niet werkzaam zijn. Het kabinet wil dat bedrijven hun CO₂ zonder problemen kunnen uitstoten, zolang ze maar de best beschikbare technieken inzetten voor vermindering van die uitstoot. Als dat onvoldoende is om het 2030 klimaatdoel te halen, dan wordt het teveel aan CO₂-uitstoot over alle bedrijven verdeeld en over dat teveel moet dan een heffing worden betaald die hoog genoeg is om het doel alsnog te halen. Alleen al over die 'best beschikbare technieken' zal jarenlang per bedrijfstak onderhandeld moeten worden. Om tegemoet te komen aan de politieke druk in de richting van een meer algemene heffing over alle door de industrie uitgestoten CO₂, wordt het eerdere kabinetsplan nu aangevuld met een bijna rituele heffing van 5 € per ton CO₂-emissie. Met de opbrengst van die heffing en daarnaast vele miljarden aan energiesubsidie uit de belastingen, wordt dan de technologie betaald waarmee men denkt het probleem te kunnen oplossen. De planbureaus CPB en PBL hebben eerder al vraagtekens gezet bij de uitvoering van dit complexe beleid. Terugkijkend op de ervaringen van 30 jaar milieubeleid kan met grote zekerheid worden geconstateerd dat dit beleid niet zal werken.

Tegenover dit 'ouderwetse' beleid staat het, vooral door economen en duurzaamheidsdeskundigen bepleite alternatief van een uniforme, maatschappijbrede CO₂-heffing. Aan de klimaattafels is dit alternatief met name vanuit de milieubeweging ingebracht. Ook de planbureaus hebben zich in hun policybrief van 7 juni er positief over uitgelaten. Zij schrijven dat 'een uniforme CO₂-prijs, waarbij iedereen hetzelfde betaalt voor zijn CO₂-uitstoot, de voorkeur verdient vanuit het oogpunt van kosteneffectiviteit'. Zo'n uniforme en eenvoudige heffing voor CO₂-uitstoot van kachel en auto, trein en vliegtuig, maar ook voor de energie die nodig is om industriële en landbouwproducten te maken, is ook het meest rechtvaardig, omdat iedere ton CO₂ in de atmosfeer dezelfde uitwerking heeft. Wanneer de politiek een rechtvaardige en op lange termijn houdbare en uitvoerbare aanpak wil, dan is in onze sterk marktgerichte economie zo'n uniforme heffing de enige juiste aanpak. De markt kan zijn werk doen. Burgers en bedrijven kunnen nog steeds hun eigen afwegingen maken, maar worden financieel gestimuleerd minder fossiele energie te gebruiken. Het is vervolgens aan de politiek om bewust uitzonderingen te maken op deze algemene en principiële regel. Zo zouden burgers met lage inkomens en tochtige woningen kunnen worden ontzien en dat geldt ook voor bedrijven als Tata-staal zolang hun concurrentiepositie niet op een andere manier kan worden beschermd. In combinatie met subsidies die uit de heffingen worden betaald, is op die manier de kans klein dat bedrijven naar het buitenland vertrekken. Die kans wordt nog verder verkleind door het feit dat ook andere Europese landen bezig zijn de klimaatafspraken van Parijs na te komen.

Klimaatbeleid is een vorm van modern duurzaamheidsbeleid en heeft daardoor onvermijdelijk consequenties voor de economische structuur. Het is marktconform en daardoor kosteneffectief, eenvoudig en uitvoerbaar. Het is rechtvaardig en doet recht aan het inzicht dat het klimaatprobleem zich niet met alleen technologie laat oplossen, maar een andere richting van de maatschappelijke ontwikkeling vereist. Met een uniforme, maatschappijbrede heffing is zo'n geleidelijke verandering

van richting mogelijk. De enige vraag is of de politiek op dit historische moment tot zo'n verandering van richting bereid is. Dat is geen technische vraag, maar een morele vraag.

Klaas van Egmond
Jan Terlouw
Herman Wijffels